

15-ik szám. Április 11. 1867.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja : 8 hasábos petsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
 a kóriratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
 levelekben intézendők.

PEST, 1867.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV

M. AKAD. NYOMDASZÁLNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Keszthely és környéke.“ *Bozóth Dezsőtől.* — „A gályarab főháza.“ (Költ.) *Tompa Mihálytól.* — „Az új lakás.“ (Beszély). *Vértési Arnoldtól.* — „A párisi világtárlat parkjából.“ — „Gróf Veteráni Frigyes.“ *Timkó Józseftől.* — „Egy magyar iparos Törökország- s Amerikában.“ *Takács Ferentől.* — „Még egyszer Magyarország méregfájáról.“ *Pados Jánostól.* — „Egy hét története.“ *Vadnai Károlytól.* —

„Vegyes közlemények.“ — „Ujdonságok.“ — „Irodalom.“ — „Szerkesztői üzenetek.“ —
Képek: „Vanyarc, a Balaton mellett.“ (Rajz. *Greguss J.*) — „A keszthelyi országos gazd. intézet.“ (Rajz. *Bozóth D.*) — „A párisi kiállítási park spanyol épülete.“ — „Falusi jellemképek Munkácsi Mihálytól: A helység birája, Harangozó, Obsitos, Jegyző, Tanító, Kondás.“ — „Képtalány.“

Ujdonságok.

* (*A képviselőház*) ápril 5-iki ülésében több képviselő, ki főispánná nevezették ki, beadta lemondását a képviselőségről. *Horváth Boldizsár* igazságügyminiszter *Tisza Kálmán* multkori két kérdésére a vallásegyenjogositás felől, azt felelte, hogy e tárgyban a kormánynak szándéka törvényjavaslatot adni be, még a folyó ülés-szak alatt. A hűbéri viszonyok maradványainak megszüntetésére szintén javaslattal lép föl a kormány. *Babes Vince* pedig a miatt intézett kérdést, mért tiltá be a kormány a krassómegyei bizottmányi tanácskozást. *Horváth B.* a legközelebbi ülésen ígért erre fölvilágositást a kormány részéről.

* (*Ó Felsőge szombaton reggel*) hagyta el fővárosunkat. Minthogy még az nap az udvari cselédség is visszament Bécsbe, ó Felsőge alkalmasint csak a koronázáskor tér vissza. A koronázás idejéül sok napot említenek, s ezek szerint május végső napjaiban, vagy június első felében történék meg. Ó Felsőge váratlan elutazásának okául sokan azt állítják, hogy egy távirat érkezett, mely *Rudolf* koronaherceg megbetegülését tudatta. Mielőtt ó Felsőge elutazott, pénteken este 10 órától éjfélutánig miniszteri tanácskozás volt, melyben a horvát bán is részt vett. A horvát ügyeket tárgyalták. Hírlik, hogy a horvát országgyűlést e hó 26-ikára fogják összehívni.

* (*Kegyelem.*) Ó Felsőge a jelenleg ideiglenes engedélylyel *Kolozsvárt* tartózkodó *Teleki Sándor* grófnak a hazájában maradási megengedte s elkobzott vagyonának visszaadását is elrendelte.

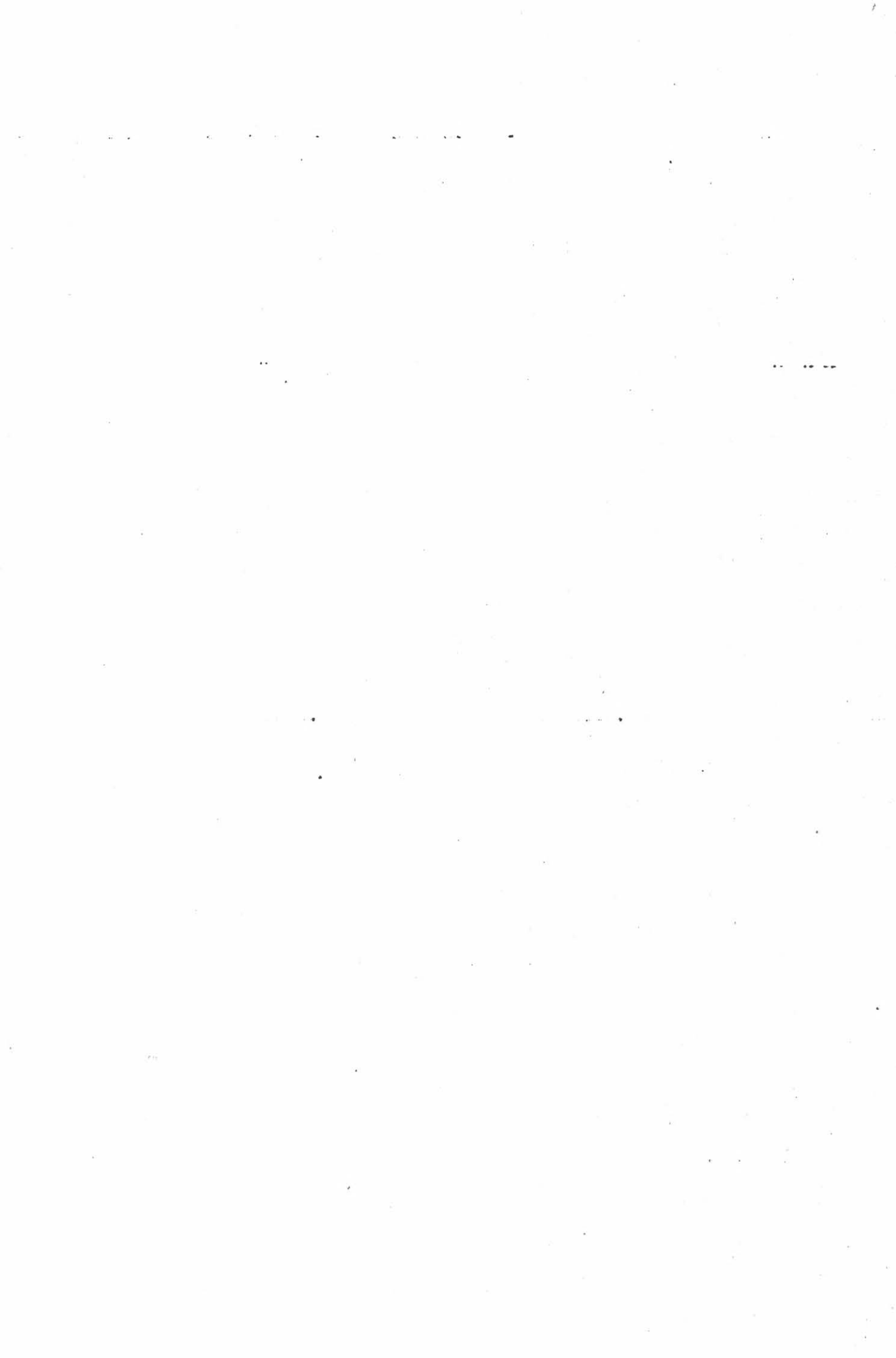
* (*Kinevezések.*) Az illető miniszterek előterjesztése folytán következő kinevezésekről értesít a hivatalos lap: *Horváth Sándor* főpénzügyi tanácsos az erdélyi országos pénzügyi igazgatóság ideiglenes vezetésével bízott meg. Allamtitkárok lettek: *Pest Imre* a földmivelés-, ipar és kereskedelmi miniszteriumnál, *Hollán Ernő* a közmunka és közlekedési miniszteriumnál; ugyanitt *Mihálik János* és *Falik Oszkár* miniszteri tanácsosok és *Hyeronymi Károly* e miniszterium elnöki titkára. Az igazságügyminiszteriumnál kinevezettek osztály-titkárokkul: *Gecző János*, *Ökröss Bálint*, *Vüncs Sándor*, *Pogonyi Dénes* ügyvédek, *Csillag Benjamin* pestmegyei törvényszéki bíró és *Szentkirályi László*; fogalmazókkul: *László Zsigmond*, *Szászy László*, *Tóth Pál*, *Korizmic Antal*, *Deák Farkas*, *Bömches Gyula* és *Fülöp Kálmán*; segéd-fogalmazókkul: *Székely Ferenc* és *Garay Dezső*. Vannak újabb főispáni kinevezések is: *b. Fidák Ferenc* *Veszprémmegyében* meghagyatott; *gr Csáky László* képviselő *Nyitramegye*, *gr. Zichy Ferraris Bódog* képviselő pedig *Gömörmegye* főispánjai lettek. *Ökrös B.* titkár és *Deák Farkas*, fogalmazó, lapunknak is munkatársa.

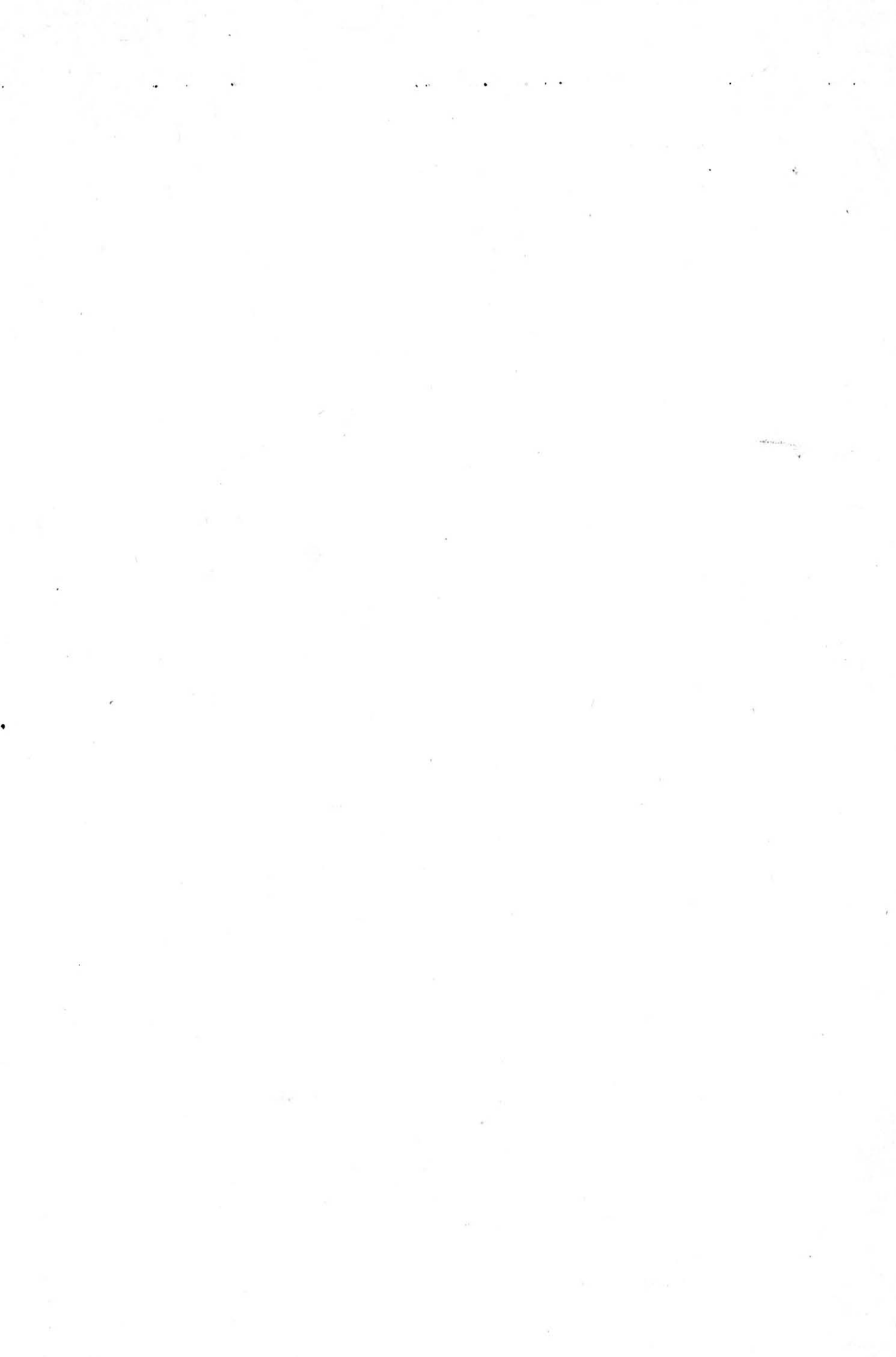
* (*A koronázás előkészületeiről*) egyre folynak a tanácskozások, s már a banderiumok rendezésére egy bizottmány is alakult. Szóba jött, hogy ország zászlóját is kellene készíteni a menet számára, miután az volt az utósó ország zászlója, mely *Mohácsnál* elveszett. A herceg-primás a koronázási szent olaj számára, melylyel a királyi pár fölkenetni fog, saját költségén szentségtartó alakú s becses művészi értékű szelencét készített, melynek rajzával *Lippert bécsi* építész bízott meg. A korona s koronázási jelvények már ki vannak javítva s egészen készen várnak a nagy nemzeti ünnepre.

* (*A nyirbátori kaszinó*) 100 frttal a *Kisfaludtársaság* alapítói sorába lépett.

* (*A Kisfaludy-társaságnak*) nemcsak alapítói, hanem pártolói is szépen szaporodnak. *Révay János* zentai főorvos a napokban *Szekfü György* eddigi pártolón kívül, következő hat új zentai pártólót gyűjtött: *Heiczler Fer.*, *Jánosi József*, *Majoros István*, *Obláth Lipót*, *Rózsa Imre* és a zentai kaszinót. Ezenkívül alapítók is várhatók ugyancsak Zentáról, s ugyancsak nevezett hazánkfia buzgóságából. A társulat jelenti, hogy a még 1866-ra járó pártolói könyvilletmények szétküldése megkezdődött és szakadatlanul foly, úgy hogy két hét alatt mindenki megkapja példányait.

* (*„Fiume,“*) a „közép dunai gőzhajó társaság“ második személyszállító gőzöse szombaton tartotta próbautját, Pesttől Vácig. *Pompás* nagy hajó, a legkényelmesebben felszerelve, úgy hogy még fürdőkabinete is van, s a háló fülkéből a csizmahúzó sem hiányzik. Gyorsan és könnyedén megy a vizen, a nélkül, hogy nagy hullámokat verne, mert kerekei egészen új szerkezetűek. *Dacára*, hogy erős szélnek és víz ellenébe ment, mégis másfél óra alatt ért Vácra. A váciak a hajó elindulásakor távirat útján értesültek „Fiume“ megérkezéről s a kikötő előtt nagy néptömeg, mozsarak durrogása, cigány-zene s nemzeti lobogó fogadta; *Kiss József* lelkész és *theologia tanár* pedig meleg szavakkal üdvözölte, melyre a társulat titkára *Szatmáry Károly* válaszolt. Nehány pernyi ott időzés után a „Fiume“ a néptömeg éljenei közt fordult vissza. A társaság lakomát rendezett a hajón a meghívottak részére s képzelni lehet, hogy a pohárköszöntésekben sem volt hiány. Pestre öt negyed óra alatt ért. Hétfőn már megkezdé rendes utját, Pestről *Bezdánig*, s minden állomásnál a lakosok részvétének meleg kifejezésével találkozt. Átalában ez életre való magyar vállalatot igen melegen karolják föl, úgy hogy a társaság már is elhatározta, miszerint még a nyáron egy harmadik hajót is épített.

Harmadik évi folyam.

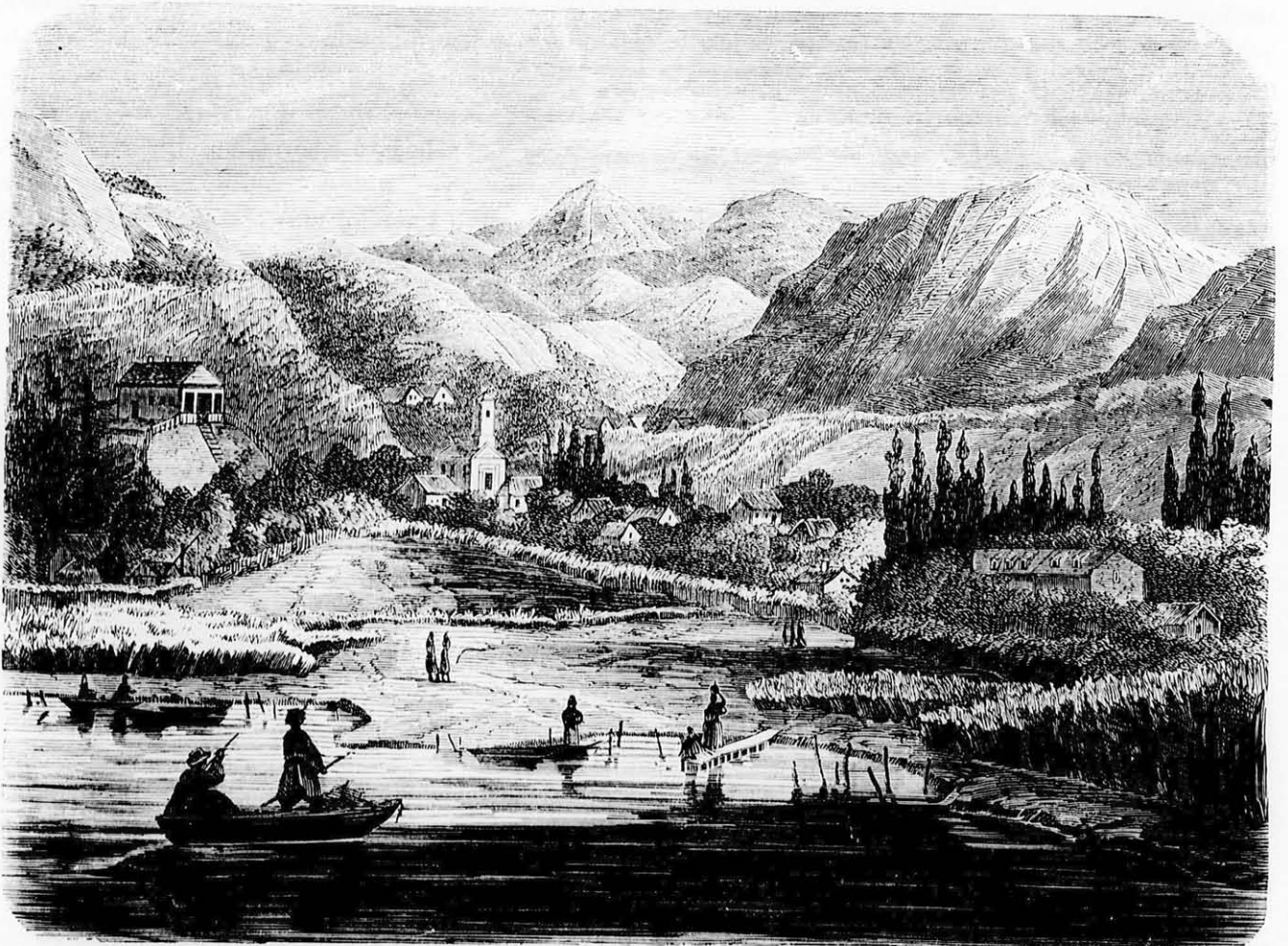
15. szám.

Április 11. 1867.

Keszthely és környéke.

Keszthely gyönyörű vidékkel s magyar-ajku lakossággal bír, de első találkozásunkkor reám, maga a város, nem épen kellemes benyomást

rendetlenek, piszkosak, s a murva (a sok apró éles kő) miatt, melyet a környékből utcátöltelékkül használnak, igen alkalmatlanok. Járda csak a fő-

Vanyarc, a Balaton mellett. (Bozóth D. eredetije után rajz. Greguss J.)

okozott; ezt a leírások után sokkal fölségesebb színekben ismertem, mint ez idén látni szerencsém van. Utcái, bár kevesek, kivéve a főutcák, elég

utcaán látszik. De legkellemetlenebb az, hogy e esekély városkában a lakás mellett az élelmezés is igen drága.

A város, nagyságához képest, elég csinos épülettel bir, melyek közül kiemelendő az országos gazd. és erdőszeti tanintézet.

Az 50 évig fennállott s 1848-ban megszünt Georgicon egyenesen a Festetics grófok nagylelkűségéből létezett, úgy a mostani is nagyrészt e grófi család jótékonyosságával dicsekedhetik.

Ezen első orsz. gazd. és erdőszeti tanintézetet, az orsz. magy. gazdasági egyesület kezdeményezése következtében és a fejedelem jóakarata folytán, az ország főkörmányszéke állítá, és 1865 nov. 1-én nyitá meg.

De hogy ez intézet épen Keszthelyen nyílt meg, az e város urának, gr. Festetics Tasziló bőkezűségének köszönhető. Ő ugyanis keszthelyi földbirtokából átengedett kísérleti és mintagazdasági települ rét- és szántóföldekben 232 katasztr. holdat, örökös és méltányos haszonbérlet mellett. Ehhez járult több kisebb-nagyobb adományozás és megajánlás a város és különösen vidéke részéről.

Bir az intézet, különösen a felsőbb gazdasági tanoncok számára, az országos gazdasági alaphól négy ösztöndíjat 200 frttal, és a földmives iskolai növendékek részére szintén négy ösztöndíjat 50 ftal. Ezenfelül még magányadományozás folytán több stipendium is létesült.

Célja levén az intézetnek érdemes és értelmes gazdákat nevelni, képezni, előadatik az *első téli félévben*: Mennyiségtan és gazd. kiszámolások. Talajisme és átal. növénytermelés. Állatbonc- és élettan. Természettan. Átal. géptan. Átal. vegytan. Növénybonc- és élettan. Nemzetgazdaszat.

Az *első nyári félévben*: Gyakorlati mértan. Gazdasági állattan. Gazdasági növénytan. Átal. és földmívelési vegytan. Gazdasági gép- és eszköztan. Átal. és gazd. állattenyésztés. Gyapjuisme. Szőlőmívelés. Különleges növénytermelés.

A *második téli félévben*: Gazd. iparüzlettan. Szarvasmarha- és juhtenyésztés. Erdőszet. Gazd. számvitel. Kertészet. Éghajlattan. Gazd. építészet. Üzlettan.

A *második nyári félévben* előadandó tárgyak célszerűségét már a följegyzettek eléggé tanúsítják, s meg lehetünk győződve, hogy ezen első magyar intézetünk a belé helyezett várakozásnak teljesen meg fog felelni.

Szóval, a tanár urak ügyszeretettel párosult törekvése megérdemli, hogy nagyobb birtokosaink ez intézet felé fordítsák figyelmöket.

Az alsó intézet, vagyis a földmives iskola növendékei közé, kiknek mindkét évi meghatározott száma 32, beléphet bárki, ha négy elemi osz-

tályt végzett és 12 éves, 50 ft évi díj mellett nyervén itt minden ellátást. Ezek az intézet területén mindent, mi csak a gondos gazdának szükséges, egy felügyelő tanár vezetése mellett végezni kötelesek.

Az emeletes intézeti épületben van a hallgatóság számára két nagy terem, az igazgatósági iroda és tanácsterem, műterem, boncterem, könyvtár, olvasó terem, hová napközben vagy előadás előtt a hallgatóság gyülekezni szokott. A 10 ftnyi beiratási díj mellett kiki tartozik félévenként 2 fto fizetni, s ezek összegéből járhatja az intézet hírlapjait. — Az intézetben lakik az igazgatóság és az intézet felügyelője. (Rajza a 229. lapon.)

Keszthely kiváló épületei közé sorolható még a premontrei kanonokok algymnasiuma, gr. Festetics Tasziló kastélya, s a vele egybekötött gyönyörű angolkert. Továbbá a „Héviz.”

Szép napos idő volt, midőn kedvünk jött ezt is megszemlélni, s mi egész utunkon gyönyörködhettünk a vidék szépségében. Majdnem egy óra hosszat ballagtunk már, s még mindig el volt rejtve előlünk a forrás, de miután emelkedett utunk lejtőjére jutottunk, a legszebb meglepetés nyílt számunkra. Előttünk volt a kellemes völgy, melynek középtáján a fürdőhöz tartozó épületek láthatók, hová hosszú fasorok vezetik a vendéget. Körülötte egyfelől kövér rétföld, mely nyáron a leggazdagabb kaszáló, más részen dombok, a hegyek kezdete.

A fürdőhöz közel fekszik Szt. András falu, de az emelkedés tulsó részén levén, a völgyből nem látható. Ha sikon volna, 10 perc alatt a forrástól oda érhetnénk; de a magaslat megmászása miatt bele telik fél óra is; épületei csupán szegényes parasztviskók, a legnagyobb rendetlenségben.

Szintén a tó közelében fekszik Egregy, a távolban a hegyek közül kandikál Rezi és a tomaji templom regényes képe, s a szőlőhegyekben sürün elszórt vincellérházak.

A fürdőépületek a tóban fából építvék, mely tó vizét, két egymás mellett bugyogó meglehetősen nagyságu forrásból kapja; egy harmadikról is beszélnek, de bár csolnakunkon összezártuk, sehol föl nem fődözhattük. Mint állítják, a források egyike meleg, másik savanyu s a harmadik közönséges hideg vizet bocsát a fölszinre; azonban ezek elválasztása költséges levén, elmaradt.

Hogy a kiömlő viz nagyobb kiterjedést ne vegyen, csatorna által van a Balatonnal közlekedésben, mely a forrástól távol, bár keskeny, malmot is hajt. A viz csöndes állapotban gyönyörű átlátszó s tisztán láthatók a benne csoportosan úsz-

káló kis halak; de mint mondják, találnak benne nagyokat is, azonban ha fölzavarod a korpaalakú ásványüledéket, csunya színű lesz, de csakhamar visszanyeri előbbi tisztaságát. Ezen nagymennyiségű ásványüledékben van a gyógyerő, mely különösen női gyöngeségekben hathatós s vendégei ezért többnyire nők szoktak lenni. E fürdő birtokosa gr. Festetics Tasziló s tágas vendéglőjében mintegy 100 vendégnek képes lakást adni. Azonban legtöbbször a szomszéd Sz. András-faluban vesznek szállást. Az emberszerető uraság több szegényt ingyen-ápolásban részesít.

Tíz év előtt e hely csaknem egészen elhagyott állapotban volt, de már most igen szépen jövedelmez és azért évről évre csinosabbá s kényelmesebbé teszük.

A balatoni hideg fürdő szintén a gróf tulajdona, a várostól fél órányira, melylyel szép fasorok által van összekötve. Itt már nincsenek vendégek számára lakások; mert miután a város közelében van, minden idegen inkább ott vesz lakást.

A fürdőépület jól benn a Balatonban magas lábakra épült, de szánandó helyzetbe jutott a kis magyar tenger kegyetlen lecsapolása által. Két részre oszlik: a nők és férfiak osztályára; a kíváncsi szemekről gondoskodva levén, mindkét nem egyszerre fürödhetik.

Mint meszes talajban, Keszthely környékén is jó bor terem s ez pótolja a jó ivóvizet, minővel épen nem dicsekedhetik, mert igen sok gipszet tartalmaz s azért nagyon érezhető sajtósága van.

Említendő még a balatoni halászat, mely bár nem oly gazdag, mint ezelőtt, különösen télen, elég sikerrel üzik; ekkor fogják leginkább a híres fogast is; azonban mint mondják, inkább lehet ilyet Pesten kapni, mint itten, mert az „árendás” többnyire oda szállítja. Van itt viszhang is, mely a kéttagu szót háromszor adja vissza.

Különben a nép istenfélő, ájtatos. A nők duzzadt ujjú karton réklit, csizmát, de e mellett harisnyával topánkát is viselnek. Fejüket nagy kendőbe burkolják s szájokat is befödve, hátul a nyakszirten kötik meg; a keményítő nem divatozik e tájon, sem a duzzadt öltözködés. A férfiak szebbek mint a nők, s kerek kalapot s szépen kirózsáztott szűrt viselnek.

II.

Bár a komor időjárás e tájt is kivetköztet legszébb ünnepi köntöséből, még is találkoztván nézetem társaim helyeslésével, elhatároztuk a környék megtekintését. Ünnepnap volt, midőn Keszthely gyötrő járdáiról sima posta-utra jutottunk.

8—9 óra lehetett, s a hegyekből istentiszteletre siető jólelkű emberek, kocsin, gyalog iparkodtak a városba jutni.

Hová tekintesz, mindenütt a szép természetesség, de minél közelebb vezet utad a hegyekhez, annál szebb változatosság nyilik előtted. Jobbról szőlő- s gyümölcskertek, itt-ott szántóföldektől, sugár jegenyefáktól felváltva, még regényesbbé teszük a néha megszagattott nádastól övezett sima Balatont. Balról bokrok s szőlőültetvényektől borított csucos hegyek déli oldalai, s a mit majd feledék, az épen elért Gyenes festőileg rendetlen parasztviskói mindkét felől.

Mi csak per pedes apostolorum tettük kirándulásunkat, kényünk kedvünk szerint óhajtván élvezni e sokszor dicsőített táj szépségét; azonban keszthelyi ismerősünk, egy héber nő, épen célunk felé kocsizott, s miután biztosított bennünket, hogy ez által élvezetünkéből sommit sem vonand le, egy időre elfogadtuk följajánlott szekerét.

— Hová tetszik tulajdonképen utazni asszonyosság?

— Diásra, paszitába megyek, — ott lesz ám a mulatság; jöjjenek el tens urak, igen szívesen látják.

— Mi az a paszita, ha szabad tudnom?

— Hát kérem tens ur... paszita — nem is tudom, a keresztények hogy mondják, nővérem megbabázott és az.

Utitársnőnk még a régi korból való volt. Különben a zsidók gyermekeiket, legalább itt, magyarosan nevelik; míg kicsinyek, csakis a magyar nyelvet beszélik.

Természetesen, a szíves asszonyosság meghívását el nem fogadhattuk, mert a Balaton-mellék piros képü egészséges lakóit ügyekvénk megismerni. Ők igen barátságosak; leginkább bortermeléssel foglalkozók, vannak azonban köztük halászok is; de mióta a kevésbbé jövedelmező halászat csak akadályul mutatkozik a szőlőművelés mellett, inkább mellékesen üzik. Ezek, valamint a többi említendő hegylakók, minden tekintetben Keszthelyhez tartoznak. Külön lelkészük nincsen, de egyszerű kis kápolnája minden falunak megvan, s ebben csak akkor van ünnepélyes istentisztelet, ha a tisztelendő ur valamely hívő által különösen fölkéretik, különben vásár- és ünnepnapokon a mester főszemély. De rendes mesterük sincs; ez is, valamint a bíró, két falunak szolgál; jelenleg azonban már gondoskodnak tanítóról, egyesülten Diás lakosaival. Ezek szintén szőlőművelők, mint valamennyien e tájon, levén erre nézve, mint fennebb is említém, igen jó meszes talaj. Már itt ele-

get élvezhet a szem, főleg ha a Balatonról nézünk.

Igen sokszor s főleg ősszel, de még inkább télen, nagy köd szokott a tó környékén elterülni; ezt ezuttal is tapasztalhattuk, de azért e kis fáradtságot még sem sajnáltuk, minthogy a távolabb eső hegyek szépen elmosódva e közben, valami leírhatlan festői képét mutatták e tájnak.

Láttam vincellérházakat a hegyekben, hol szintén csak szivességgel találkozánk. A megelégedett szőlőművelő csak ha templomba megyen, hagyja el egyszerű hajlékát. Valóban elégedettek lehetnek; mert sehol sem volt alkalman oly mérvű nélkülözést tapasztalni, mint mely mai napság az Alföldön alig akar megszűnni.

A gabona ugyan itt is azon árban kel, de ki segíti őt az ügyesen kezelt szőlőszet. Ismervén hasznát, becsülni is tudják; egy hold szőlőkert, mint én hallottam, ezer forintért is elkél.

Diásnak Vanyarc felöli részén képünkön is látható szépen rendezett szőlőkertje s vincellérháza van gr. Festetics Taszilónak is, kinek ezen szőlőtermesztők bordézsát szolgáltatnak. Idáig ez a legszobb táj s rajzunk jó! képviseli. Keszthelytől mintegy másfél órányira esik s képünk után fogalma lehet a szives olvasónak e vidék mesterkéletlen, természetes, kellemes rendezetlenségéről.

(Vége köv.)

Bozóth Dezső.

A g á l y a r a b f o h á s z a.

(A „Legújabb költemények“ből.)

Ég s föld erős ura, látom hatalmadat!
Midőn zug a vihar, melyet fuvalla szád,
A tenger forr, üvölt, — a hab hegygyé dagad,
És martaléka lész a védtelen naszád,
Mig a szem elvakul, a szív-ütés megáll
Villámos fellegek gyors csattanásinál.

Látom haragodat. — Látom jó kedvedet
A békén mosolygó reggeinek idején;
A part virít, mosolyg, — zöld lombja integet,
Fény s nyugalom van a bős háborgás helyén:
De a csend gyönyöre, a véz : émségei:
Lelkemet csak alig bírják érinteni.

Oh mert én rab vagyok, — megláncolt gályarab,
Éltem, vérem s erőm a más tulajdona;
Bírám a porkoláb, törvényt korbácsa szab
Mit, hogy serény, hálás s hű legyek, fona.
És ő esodálkozik s felbőszül ellenem:
Hogy szépnek, holdognak nem vallom életem.

Türök sokat, nagyot, — és türnek társaim, —
Vérzünk, de hallgatunk, — sulyos, de evezünk;
Ha vad vihar forgat habok torlásain,
S nyög a tanáestalan rémület: elveszünk!
Ha örvény és halál tátongnak fel vadúl:
A gyarló nép s hajó általunk szabadúl.

Mi küzdünk, hatolunk nagy messze partokig,
A bálványért, melyet a szív kincsnek nevez:
És sülyedésig a hajó megrakodik . . .
Dőzsölni el, haza! rab, most evezs, evezs:
S míg a merény diése, a kéj, a kincs övék:
Gony s sovány falat azé, ki küzködék.

Mind ez gyötrő s nehéz, — még sem fohászodom
Könnyítésért, hozzád létünk erős ura!
Hogy tunyán meg bírjak nyugodni sorsomon,
S könnyen lépjek vele öngyilkos alkura.
Inkább legyen keblem tenger, mely forr, zajog.
Tartsák ébren, lázban örvények s viharok.

Oldj fel, ha már elég s böles célod engedi,
Ha nem: gyötrelmitől rabságom meg ne foszd,
Lelkem marcangolja kin, testem láng kezdje ki.
Mert jaj nekem, mihelyt megszokom a gonoszt!
Mig rab vagyok: legyek rab, de rab igazán,
Tessék a szó, ha szid, és boszantson ha szán.

Oh uram, hivlak a viharban titkosan!
Téged keres forró ajkimról a fohász;
Roskadnak térdeim, reám hullám zuhan,
De nem esügged szivem, hitem nem tétováz.
Mig az ítéletre eljössz hát Istenem:
Csak azt, hogy rab vagyok, ne hadd felejtjenem!

Tompa Mihály.

A z u j l a k á s.

— Beszély. —

II.

(Folytatás.)

Mennyiben volt igaza, vagy mennyiben nem
Ágyuffy Lénárd őrnagy urnak, azt nem a mi dol-
gunk eldönteni. Mi egyszerű elbeszélői vagyunk e
családi eseménynek, mely bár a derék őrnagy ur

keblét mélyen elszomorítá, a nagyságos asszony
és a kisasszonyok szívében csak örömméretet éb-
resztett, s tartozunk az igazságnak azzal, hogy
kijelentsük, miszerint mi egyáltalán nem akarjuk

azon tételt felállítani, hogy három személy tartozék alávetni egy személy akaratának magát, főleg ha az az egy személy férj és apa, mely kettős tulajdona Ágyuffyné őnagysága véleménye szerint kétszeresen kötelezte az őrnagy urat nézeteit lovagiasan alárendelni a hölgyek nézeteinek.

A hölgyek nézete az volt, hogy itt a Józsefváros végén nagyon unalmas lakni, nagyon unalmas élni, s az ember nem azért született a világra, hogy unalomban élje le éveit. Az őrnagy ur határozottan kijelentette e meggyőződését, s miután az őrnagy ur e meggyőződést megcáfolni nem bírta, természetes volt tehát — legalább a nagyságos asszony véleménye szerint, hogy e nézetnek következményeit is el kellett ismernie.

E nézetnek következményei valának, hogy a Józsefvárosban tovább nem maradnak, hanem hogy oly városrészbe mennek át, hol az ember több mulatságot, több élvezetet talál, szóval a hol az élet rendeltetésének — mint azt őrnagyné igen ildomosan és helyesen kifejezte, — jobban megfelelhetni.

Szegény őrnagy ur harmadfél hónap óta folytonos támadásoknak volt kitéve három oldalról is, természetesen végre helybenhagyását jelenté ki mindarra, mit a nagyságos asszony indítványoz. A Lipótvárosba menni végre mégis csak jobb volt, mint folytonos hareban élni itt. Hisz az ember nem azért penzionáltatja magát, hogy öreg házas korában újra kezdje a háboruszkodást.

El kell ismernünk, hogy Ágyuffy Lénárd ur helyesen fogta fel helyzetét. Meghiszszük, hogy sokan több erélyességet vártak és követeltek volna egy lovag őrnagytól, hanem szeretném látni, ha az illetők az őrnagy ur helyére állítottak volna, s aztán felesége és két leány elővették volna szaka-

datlan zaklatással, szeretném látni, hogy az illetők több erélyt tanúsítottak volna-e, mint Ágyuffy Lénárd ur. Lehet az ember lovassági őrnagy s azért mégis szeretheti, legalább öreg napjaiban a békességet, s Ágyuffy Lénárd a békesség kedvéért mindenre ráállt.

A háboruszkodásnak ezzel vége szakadt s megkötött a nagyságos asszony és az őrnagy ur közt a békesség, melynek első pontja természetesen az volt, hogy jövő szent György-napkor kihurcolkodnak ebből az unalmas, sáros, piszkos és távoleső városrészből s átmennék s szép, pompás, fényes Lipótvárosba.

Igaz, hogy sóhajtva egyezett bele az őrnagy ur a békefeltételekbe, de hisz nem ő volt az első bé-

kességkötő fél, a ki lemondással s legszebb óhajításai feláldozásával vásárolta meg a békességet.

Egyébként a nagyságos asszony méltányos- és könyörületesnek mutatta magát a legyőzött fél iránt. — Fölmentette őt azon kötelezettség

alól, hogy szállást keresen, s maga mellé vevén a két kisasszonyt, elindult ő maga szállást keresni, otthon hagyva a jó férjet, ki Ferenc huszár előtt tárta ki azonközben fájdalmas szívét.

Ferenc huszár, fájdalom, nem segíthetett. A fait accompli már meg volt, s ha nem lett volna is meg, a derék Ferenc nem volt annyi hatalommal felruházva, hogy e tekintetben az őrnagy uron, bármennyire óhajtotta volna is, segítnie lehetett volna. A dolgok e szomorú állapotát ki is fejezte az őrnagy ur előtt, mire az őrnagy ur ez egyszerű megjegyzéssel felelt:

— Te számár!

Ez azonban nem gátolta az őrnagy urat, hogy minden újabb alkalommal, mihelyt Ferencel egyedül maradt, ismét átvigye a beszélgetést e szomorú

A keszthelyi országos gazd. intézet. (Rajz. Bozóth D. Szöv. a 226. lapon.)

tárgyra; elpanaszolta újra meg újra szívének azon bánatát, melyen Ferenc huszár korábbi kijelentése szerint nem segíthetett.

Hanem legalább megtette a derék ember, hogy szíve mélyéből részt vett urának bubánatában.

Igy érkezett el az egyrészről rettegett, más részről óhajtván várt szent György napja. Az általános gyilkolás a baromfiak közt, melytől az őrnagy ur félt, s meg kell vallanunk, hogy alaposan félt, mert annyi egyszerre meggyilkolt baromfiat csakugyan nem lehet megenni egy házban, nem következett be.

A hurcolkodás sok morgás, zsémbelés, sóhajtozás és panaszkodás közt bevégeztetett.

A még életben lévő kappanok és hizó kácsák átszállítottak a lipótvárosi új lakásra. Ugy látszott, legkevésbé sem hatot rájuk fájdalmasan a józsefvárosi boldog lakhely elhagyása; nagyon egykedvűen vették, bárhova vitték is őket, a mi az őrnagy urat, ki egészen másként volt hangolva, némileg felboszantotta ezen szemtelen állatok ellen, kik oly közönyösen viselik ezt a változást.

Sokkal jobban meg volt elégedve az őrnagy ur Ferencel, ki e nagy napon egy pillanatig sem szünetelt meg zsémbelni, morogni s a szakácsnéval veszekedni. Mindenesetre e naphoz inkább illő viselkedés volt ez, az őrnagy ur a maga részéről szintén mindent elkövetett, hogy lehetőleg boszuságteljes legyen ez a nap. Persze, hogy ez rá nézve volt a legkellemetlenebb dolog, de azt hitte, kötelessége ebbeli érzelmeit nyilvánítani s annyi kellemetlenséget szerezni magának, a mennyit csak bír; nem is számítva azon kellemetlenségeket, melyeket még mások szereznek.

Minden nagyszerű veszély nélkül lőn a hurcolás bevégezve. Egy pár széknek kitört a lába, egy pár fűdzsa összetört, egy dívánra rá döntöttek az olajos korsót, az étagére szétmállott, a szép antique asztalt összekarmolta két kiálló nagy szög, miket minden benső meglelégedéssel szemlélt az őrnagy ur. Valóban jól esett látnia, hogy legalább valami kár történt, a mi a nagyságos asszony örömet kissé csökkentette.

A tulságos öröm nem lehet jó és e tekintetben az őrnagy ur jó szolgálatot tehet nejének, ámbár azon szempont, melyből azt cselekedte, meglehet

nem egészen gyöngéd volt. Hanem mindegy, nem a mi dolgunk szíveket vizsgálni.

Nekünk elég azt megjegyezni, hogy az őrnagy ur kissé bátorkodott zsémbelni a károk miatt. Meglehet, hogy nem volt felhatalmazva arra; meglehet, hogy egyáltalán nem volt arra joga, mert a nagyságos asszony legalább erélyesen visszautasította, a mi arra látszott mutatni, hogy az őrnagy ur itt jogtalanul beavatkozott a nők hatáskörébe.

A mi a zsémbelést illeti, arra nézve úgy tapasztaljuk általán a világon, hogyha a nők megszűnnek zsémbelni, a férfiak kezdik rá. Tán az őrnagyné is e tapasztalást tehetette, mert az általán vélt férje kezdődő zsémbelésének elejét venni, ha ő maga zsémbel most újra. A minek valóban meg is lett az óhajtott eredménye: a férj hallgatott.

Miután a nagyságos asszony célját elérte, annyira derült s annyira meglelégedett volt, hogy most férje iránt is nagyobb gyöngédséget kezdett tanusítani, sőt egy ízben annyira ment, hogy visszaemlékeztette őt azon boldog szép napokra, mikor az őrnagy ur, ki akkor még fiatal főhadnagy volt, udvarolni kezdett neki.

Az őrnagy ur mosolygott:

— Nos akkor még egy kissé fiatalabb voltam.

— S egy kissé udvariasb, — tevő hozzá a nagyságos asszony.

Az őrnagy ur kezét csókolt nejének. Eszébe jutott a rég elmúlt idő, a mikor gyöngéd karsu leányka volt az, ki 22 évóta neje már, s a kit most ugyan karsunak nem lehet mondani, sem valami nagyon gyöngédnek; de hát az ember mikor így multjára visszaemlékezik s élénken felmerül lelkében az édes fiatalság emléke, kissé más szemmel néz, mint különben.

Ágyuffy Lénárd ur jó, szeretetteljes férj és apa volt, s egyáltalán nem panaszkodott, nem zsémbelt volna, csak ne zavarták volna ki békés józsefvárosi lakásából. No de ha megtörtént az, mit tegyen a szegény ember? Rá szánta fejét, hogy belenyugszik.

— Csak meg ne bánjátok még! tevő hozzá, még egyszer komolyan intve nejét és leányait.

(Folyt. köv.)

Vértési Arnold.

A párisi világtárlat parkjából.

Azon épület, melyet Spanyolország a világtárlatban emeltetett, egyike azon nevezetes s nem igen ösmert emlékeknek, melyekkel a

művészetek újjászületése ajándékozta meg a fél-szigetet. Akkor épültek ezek, midőn a föld mintegy újjá kezdett születni, midőn Galilei felfödöz-

te a mindenséget kormányzó nagy igazságot, s midőn Kolumbusz Kristóf egy új világrészszel gazdagította Spanyolországot.

Ez időben a művészetek és tudományok hosszú álmukból fölébredtek, s a természet és ó-kor mesteri művészeinek tanulmányozása új láthatárt leplezett föl, s ennek következtében történt az átalakulás. Spanyolország nem maradt azon általános fejlődési mozgalom mögött, mely az egész polgárisult világban mutatkozott.

A rajzunkban bemutatott spanyol épület tervezője és kivívója don Geronimo la Gandora, a madridi építészeti akadémia tanára, s ez épületben vannak Spanyolország s gyarmatainak mezőgazdasági terményei s eszközei kiállítva.

A váralaku főépülethez van egy földszinti he-

lyiség kapcsolva, melyben a Spanyolország minden néposztályában nélkülözhetlen *csufa* nevű italt mérik, mely italnak a mandulatéjjel nagy rokonsága van. Igaz-e? megítélhetik a kiállítást meglátogatók.

Jövő számunkban fogjuk a portugáliai park épületének rajzát közölni. Ez a kioszk-szerű épület szintén azon tizenhatodik századbeli emlékek utánzata, melyeknek még ma is számos igen szép példányával találkozhatunk Portugáliában, s melyeknek legbájosabb képviselői az ugynevezett *Ciutratpalota* s a *batalhai* zárda. Portugália még kevésbé ismeretes, mint Spanyolország, s az itt bemutatott emlékek után ítélve, bizonyára nyereséges lehet e két országnak renaissance építészeti emlékeit tanulmányozni most, midőn a művészet ezen ága átalakulási korszakát éli.

Gróf Veteráni Frigyes.

(Történeti rajz.)

(Vége.)

Veteráni nem dolgozott Erdély romlásán; e miatt el kellett vesznie. 1695-ben az elhalt, senkitől nem szeretetett, gyáva és elpuhult Achmet helyébe Musztafa lett török császár, ki trónra léptekor azonnal tudtul adá a seregnek, hogy maga fogja őket vezetni győzelemről győzelemre — nagy Magyarországon. Meg is tett mindent, a mit csak lehetett, de a szerencse hátat fordított a pogánynak, Buda elestével nem volt keresni valója többé a magyar földön. Achmet határozata Bécsben is nagy benyomást tön; minden áron megtartani az elfoglaltakat, — volt a szilárd szándék és Fridrich Ágostot, a szász választó fejedelmet, nevezték ki fővezérnek, ki ismeretes volt azon jó tulajdonáról, hogy szeles, nyughatatlan és megtartani még a magát sem tudja. A török császár roppant hadával Nándor-Fehérvárig jöven, tanácsot tartott, a háborúnak hová leendő áttétele iránt; a tanácskozás eredménye az lön, hogy jelenleg a Dráva vidéket mellözve, a Tiszántuli várakat vegyék vissza s aztán Erdélybe rontván, a legpéldásabb büntetéssel szorítsák ismét a nagyur palástja alá. E határozat folytán a török sereg Lippa felé vonult.

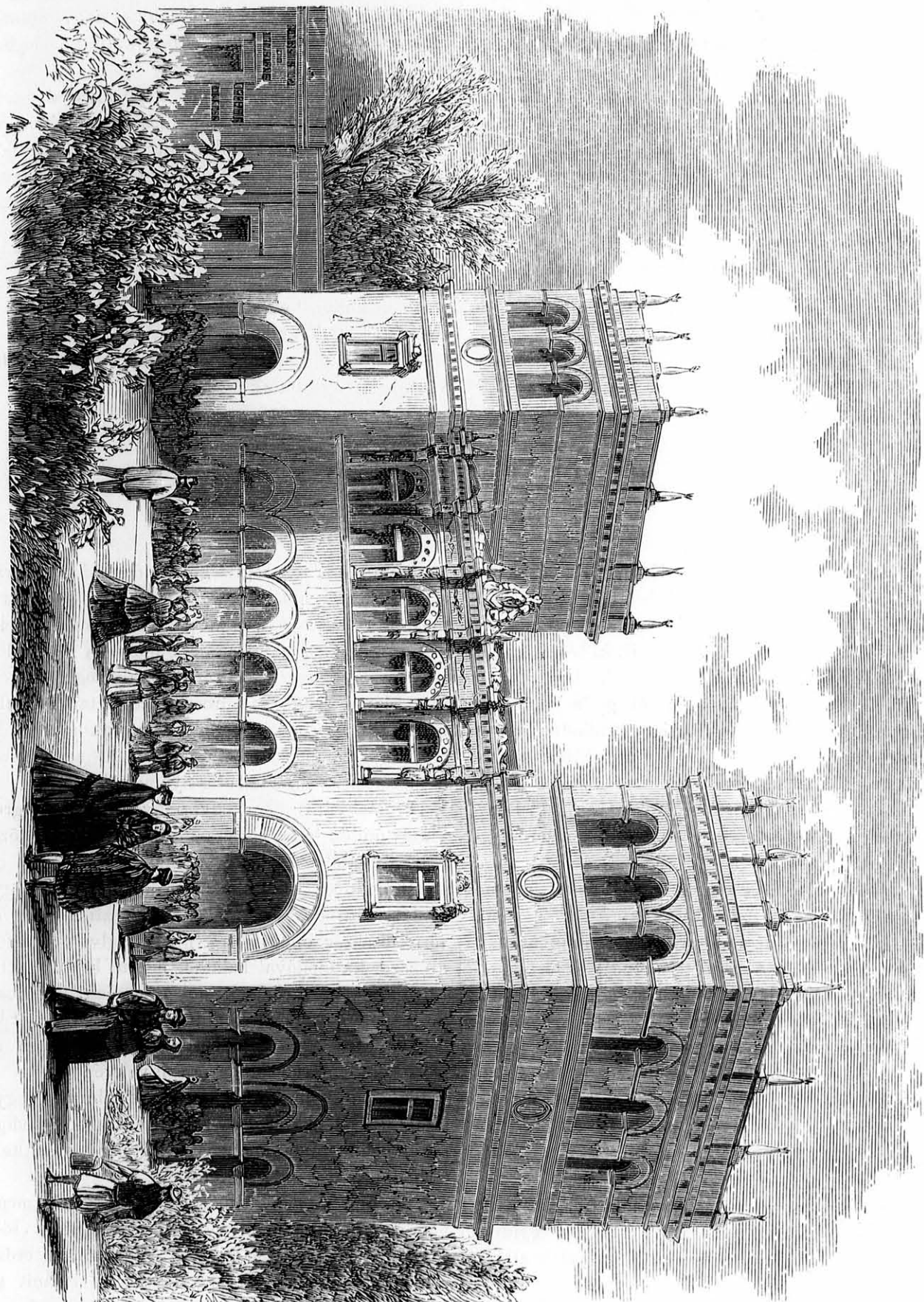
A német had zöme, számra mintegy 50 ezer, Caprara és Hajszler parancsnokság és Fridrik Ágost vezérlete alatt Péterváradnál foglalt állást, míg Veteráni Karánsebes felé vette útját s innen segítséget kért Fridrik Ágosttól, remélvén, hgy így a töröknek ellenállhat. A fővezér, mint mondják

— hajlandó is volt segítséget küldeni, de Caprara és Hajszler — amaz Veteráni szerencséje, ez Erdély kormányzójává kineveztetése, mindketten pedig a közmegebecsülés miatt, melyben részesült, — halálos ellenei lévén Veteráninak, segítség helyett biztató szavakat s üres frázisokat tanácsoltak küldeni, meghagyván neki, hogy csak álljon ellen, majd compareálnak ők is — és seregeiket a Tiszán átvivén, Csanádig nyomultak elő.

De Veteránit nem egykönnyen leheté jégre vinni; midőn látta, hogy a törökkel nem mérkőzhetik, kiválólag Erdély védelmére szoritkozék. E miatt árulónak kiáltották s el volt határozva, hogy Erdély kormányzóságától felfüggesztik. Mert a török császár ellenállásra nem találván, másfél százezer katonájával haladék nélkül Lippát vette ostrom alá. A várbeli német őrségnek parancsnoka Toldó, a magyar hajduságnak pedig Daróczi volt, kik egymás vitézségére féltékenyek, a várat minden áron megtartani igyekvének.

Ám a tulnyomó török haddal nem bírván, egy lábíg elvesztenek. Toldót elfogták, Daróczi pedig a kínált kegyelmet megvetvén, tátongó sebekkel terheltén adta ki hős lelkét.

Veteráni, ha már a nagy erősségű várat meg nem mentheté, legalább gyöngíteni akarta a török sereget s megtámadá az arnóti basát, ki erős sáncai mögül sűrű lövéssel fogadta Veteránit s ennek sem gyalogsága, sem löszerei nem lévén, a Temeshez visszavonulni volt kénytelen. Innen

A parisi kiállítási park spanyol épülete.

Falusi jellemképek, Munkácsi Mihálytól.

1. A helység bírása. 2. Jogyzó. 3. Harangozó. 4. Tanító. 5. Obsitos. 6. Kondás.

ismét segítséget szorgalmazott, de minden eredmény nélkül. Hét napig csatározott a török előhaddal; nyolcadnapon épen ebéd alkalmával híriül hozák neki, hogy a török egész erejével feléje nyomul. Veteráni Glöckesperg tábornokkal egy halomra lovagol, honnan az egész belátható térséget török katonával ellepve találja. 80 ezer ellenében neki csak 6000-nyi hada volt. A sok lófark után, melyeket a török táborban megpillantott, bizton gyanítá, hogy a szultán maga vezérel. — Kissé gondolkozték s miközben nyájas arca kipirult, szelid szemei szikráztak, egy nagy sohajjal a végsőre szánta magát. Hadait s Erdélyből hirtelen összevont löszereit rendezni kezdé, s miután ezzel is készen volt, sisak nélkül, fedetlen mellet a kis sereg élére állott. Környezetének feltűnt biztos halált kereső szándéka s kérve kérék: tartsa meg életét a jó ügynek, melyért harcolt s vénséget ére. Mind hasztalan! A roppant ellenséggel nem mérkőzhetik, ezt belátta; hátrálni nincs idő; futni halál — akár az ellenségtől, akár — a mi még rosszabb — saját sorsosítól kellend azt elfogadni. S ő, kit egész életében a győzelem kísért, vénségében csak egy halálnemet talál magához méltót: csatatéren halni meg!

Midőn a támadót megfuvatá, kezébe vevén meztelen kardját, felkiáltott: „Huncfut Caprara, Huncfut Hajszler!“*) Aztán katonáihoz fordult és mondá: „Rajta édes fiaim, a pogányon, mert látjátok: engemet s titeket elárult Caprara s Hajszler; azért haljunk meg kezünkön s hagyjunk keserves victoriát a török császárnak is.“

A harc, mindkét részről a legnagyobb hévvel, kezdetét vette. Két izben verte vissza Veteráni a török csordát, mely háttal a Temes felé szoritva, oly nagy veszteséget szenvedett, hogy már tökéletesen bomlófélben volt, midőn a szultán, ki egy magaslatról szemléli vala az egészet, kar-

dot ránt és a futó tömeget maga előtt tereli — vissza a csatatérre. Aztán maga is előre lépven, újból megkezdé a harcot, de Veteráni kalappal töltetven a puskagolyókat ágyui torkába, oly borzasztó öldöklést visz véghez, hogy miután magát a szultánt is felbukott lova a földre teperte, a török sereg legnagyobb zavarban harmadszor is visszavonulásról gondolkozott.

Ekkor azonban új fordulat állt be; Veteráni a csatában halni akart s a halál nem sokáig késétt. Páncéltalan karján egy nagy sebet kapott, melyért midőn a kölesönt visszaadni készült; kalapja leesett s e pillanatban oly csapást mérték fejére, hogy rögtön elájult. A mellette harcolt Glöckesperg tanúsága szerint, e csatában kilenc törököt ölt meg saját kezével. — Katonái hintóba tevék s csekély őrizet mellett Erdély felé indíták. De a török megértvén a vezér estét, még egy negyedik támadást intézett a 10 órai harctól elcsigázott vezér nélküli császáriak ellen s roppant erőmefeszítéssel sikerült végre azokat visszanyomnia. A császáriak háromezer katonát, köztük ezer magyart, a törökök pedig huszonnégyezret vesztek e csatában.

A truchsess vezérlete alatt gyorsan visszavonuló sereget nem tudták elérni az üző törökök; de utolérték Veteránit, ki időközben magához térven s az üldözők lármáját hallván, kiségetteté magát hintójából s térden állva, miután még egy törökök lelőtt volna, darabokra aprítottatott.

Egy német író osztrák Leonidásnak nevezi őt, kinek halála közrészvét tárgya volt Erdélyben; s mivel testét senki fölismerni nem tudta, azt hívék, hogy Konstantinápolyba vitetett fogságra; és azon ország, mely őt úgy szerette, mint édes atyját, váltságdíjul, ha netán még életben volna, százezer ftot ajánlott fel érte a portának.

Timkó József.

Egy magyar iparos Törökország- s Amerikában.

II.

(Szigorubb katonai fegyelem. — Az első puskaporfüst. — A new-town-i németek. — Az első foglyok, s az első nagyobb ütközet. — Táborozás. — Ellenség a padláson. — A méhek legyőznek. — A rend és emberség egy példája. — „Solferino,“ és bál puskatűz közt. — Plasenshili esetem. — Korház és nagy ütközet. — Az amerikai csapatok hadi módja. — Lovassági csata. — Kültetés. — Egy öreg ember átka. — Egy földim sorsa.)

A lovasságnál már nagyobb katonai fegyelem uralkodott, a mire valóban szükség is volt. De a

*) Mely szitokról Cserey megjegyzi: hogy annál nincsen gyalázatosabb a németeknél, mert valakinek azt mondják, vagy meg kell vagdalkoznia azzal, a ki neki mondotta, ezért is esik annyi duellizálás a generálok, collonellusok, kapitányok közt; vagy a regimentből gyalázatosan kimenni.

szökések még sokáig napi renden maradtak, úgy hogy szigoru példaadásképen két szökevényt agyon kellett lövetni. Fegyverrel is igen jól el volt látva a zászlóalj.

September végén kaptunk parancsot, hogy a csatatérre siessünk, s okt. 3-án Franklin alatt szagoltunk löporfüstöt először. Mindössze csak

előrsi csatározás volt. Itt 40 ezer ember volt együtt, s nekünk a Centreville-nél levő délieket kellett mozgásaikban megakadályoznunk. De a déliek visszavonultak csata nélkül s mi Franklint megszálltuk. Egyszer kísérletet a déliek csak támadást ellenünk, de visszavertük.

Sept. 11-én New-Town-ba nyomoltunk, melynek igen sok német lakosa van, kik nagyon kitüntették, hogy a déliekkel tartanak. A cukor-nádak közt tanyáztunk, hol déli csapatok gyakran háborgattak. Itt már gyakran fordultak elő apróbb csatározások, de csak az előrsek közt.

Egyszer, midőn hadnagyommal s két közemberrel egyik erdőt kémlelni mentünk, négy lovasra akadtunk, kik szintén a mi egyenruhánkba voltak öltözve. Azt hittük, hozzánk tartoznak. De a mint egészen közel értünk, mellünknek szegeztek puskájokat s lefegyvereztek. Déliek voltak, a mi egyenruhánkban, s azon biztatások közt, hogy mindnyájunkat felakasztanak, kísérték táboruk felé. De az oldalukon függő kulacsból oly áldomásokat ittak, hogy nem sokára oda volt mind a négy. Mi megrohantuk őket, s hadnagyukat, ki ellenszegült, agyonlőttük, a többit pedig foglyul a táborba vittük, Opelosas alá.

Kevés ideig voltunk egy helyen, mindig előbbre nyomultunk.

A Caloaso folyó mellett volt első nagyobb ütközetünk nov. 9-én. Táborunk szét volt osztva s itt csak 5000-en állomásoztunk *Robinson* tábornok vezénylete alatt. Már 8-ikán este tudtuk, hogy szökevények elárulták csapatunk számát, melyet az erdő takart előttük, azért egész éjjel csataláncban álltunk.

Roggel kezdték meg a támadást, a folyó tulsó partjáról; mi a hidat védelmeztük, s a fák közül dolgoztak ágyuink. Heves ütközet volt. A déliek visszavertek bennünket, s a rendszeres visszahúzó-dást nagyon gátolta az erdős vidék. Egy fa mellől öreg ember ugrott elém, kiáltva, hogy jól ismer, s rám lőtte pisztolyát, mely zászlómat találta. Én a zászló szuronyával leszurtam. Az az öreg ember volt, kinél Opelosasben szállásoltam. Utolsó szava is családja emlegetése volt. Erre nagyon sokáig visszaemlékeztem.

Az erdön túl menekülő seregünk ismét összegyűlt; ötszáz ember hiányzott közülünk, magából az én századomból 23. Az ellenség nem üldözött bennünket, s mi még azon éjjel segítséget kapva, újra megtámadtuk őket, és pedig szerencsével, mert visszaadtuk a tegnapi kudarcot. Itt kilőtték alólam a lovat.

Egész télen táborban voltunk, pedig oly hideg

volt, hogy nem egy előrs fagyott meg a poszton.

A karácsont és az 1864-iki újévet *New-Town* mellett töltöttem, még pedig nagyon szomorun, mert sem élelmünk, sem tüzelő fánk nem volt. A csirkékre és pulykákra valódi hajtóvadászatot tartottunk. Az idő enyhülésekor pedig oly helyeken tanyáztunk, hol a sár és mocsár miatt a lovakat a földről nem lehetett étetni, hanem csak tarisznyából. Az is megtörtént, hogy gyakran, midőn este elég száraz helyre lefeküdtünk, éjjel csak azon vettük észre, hogy vízben vagyunk, mert a patak kiáradt.

Nagyon örültem tehát, midőn marc. első napjaiban Franklinba küldtek, s ott a puskagyárba tettek.

De ez nem soká tartott; egy hét múlva már *New-Town*-ban újra csapatomnál voltam. Itt egy cukorgyárban helyezkedtünk el, s már az éji pihenésre készültünk, midőn egy néger jelenti, hogy a padlás tele van déliekkel, kik lehetnek vagy nyolevanon.

Azonnal körülfoztuk a cukormalmot. Valakinek az jutott eszébe, hogy ki kellene onnan füstölteni az ellenséget, mint a szunyogokat, s akadtak elegenden, a kik mindjárt égő csóvát dugtak a fedélzet alá. Az elbújt déliek erre egyenkint leugráltak s így mi könnyű szerrel fogtunk el 80 embert, kiket visszaküldtünk Franklinba.

De ezért visszakaptuk a kölcsönt. Nem messze *New-Town*-tól egy tanyára akadtunk, a hol a zászlóalj megpihent. A kertben méhkasokat láttunk. Nekünk sem kellett több, megrohantuk a méhkasokat, de a méhek mindnyájunkat előzőnlöttek, s úgy összecsiptek, hogy ha ekkor akadt volna reánk ellenség, nagyon könnyen elbánhat velünk, mert némelyik a szurásoktól oly puffadt lett, hogy a szeme is bedagadt, s az ujjait nem tudta annyira hajlítani, hogy a kantárt tartsa.

Egy pár nap múlva ismét visszatértünk Franklinba, hol *Lukas* ezredes vette át a parancsnökságot, s megváltoztatta a hadi tervet.

Ekkor már mily rend és szigor volt a seregben, kitetszik abból, mit itt elmondok. Egy előrsi szemlénél foglyot ejtettem, kit fején sebesíték meg kardommal. A fogoly bevádolt az ezredesnél, hogy már akkor sebesítettem meg, midőn megadta magát. Az ezredes ezért magához hivatott, s nekem be kellett bizonyítanom, hogy háromszor is föl-szólítám a megadásra, de ő rám lőtt.

Föl voltunk szerelve mindennel, még pányvázó 6 öles kötelekkel is, s egy vas-cölöppel, melyet a földbe verve, legeltethettük a lovakat.

Mart. 29-én Washingtonba huzódtunk, hol

Banks vette át a parancsnokságot. Aztán roppant zápor közt folytattuk a masirozást Alexandria felé.

Nakitásnál Solferino egy kis veszélyt hozott a déliekre. Megtuttuk ugyanis, hogy „Solferino“ lesz éjjel az ellenfélnél a jelszó. Az ellen-csapat tisztjei ekkor tánevigalmat adtak a táborban. Sötét éjjel volt, s egy ezred csöndesen közeledett feléjük, keresztülhatva az előörsökön, kikkel a jelszót tudattuk. A nélkül, hogy a mulatók észrevették volna, körülfogtuk őket, s egyetlen puska-lövés nélkül 300 foglyot ejtettünk.

Placenshillnél a fenyüerdők közt a főszeregtől nagyon előre haladván, a déliekkel kemény tusát küzdöttünk. Mindjárt kezdetben gyöngé sebet kaptam lábamon, de seréttől származott, s alig vettem föl; midőn azonban lovamat, a szegény „*bogirt*“ kilőtték alólam, nem vettem tréfára a dolgot, futni kezdtem, de mindenütt ellenség volt. Egy déli rám célzott; szerencse, hogy nem talált, s én a földre vágtam magam addig, míg továbbhuzódnak. Körülöttem halottak voltak, egy déli katona pedig, kit üldözés közben lőttek le, egészen rám esett. Hanem nem mozdultam meg, míg a harci zaj tovább nem huzódott. Este felé fölkeltem; gyöngé voltam, s alig vonszolhatám magam. Egy gazdátlan lóra ültem föl, s mentem arra, hol az alkonyatnál lobogókat láttam.

Ekkor tudtam meg, hogy seregünk megérkezett, s így visszaverték a délieket.

Én kórházba jutottam, de egy pár nap mulva újra csapatba állhattam. Hanem már az első ütközetnél lebukván lovamról, egy táborigi szekér ment keresztül lábamon, s visszakerültem a kórházba, mialatt seregünk *Grandcournál* nagy csatát vezett, melyben 10,000-en hulltak el, 24 ágyut és 200 szekeret pedig elfoglaltak tőlünk.

De rövid idő mulva elhagytam ismét a kórházat, s apr. 23-án már részt vettem az alexandriai csatában, mely 7 óráig tartott, s a mi visszahuzódásunkkal végződött.

E vesztett ütközetből az a hasznom volt, hogy néhány déli bankjegyem levén, azokat jó áron be lehetett váltani, holott az előtt igen kis értékűek voltak.

Most már majd mindennap volt apróbb csatánk, a mint a Mississippi mellett haladtunk. Az egész vidék tele volt „rebel“-ekkel (a mint a délieket neveztük,) s minden erdőnél készen lehetünk a támadásra. Az egész vonalon kisebb csapatokba osztva haladtunk, sokszor négyszeres erővel is küzdve. A lakosság is ellenünk volt, s éjjel nap-

pal fegyverben kellett lennünk. A lovakra legszükségesebb volt a vigyázat, mert azokat nagyon lopdosták.

Ütközeteknél csak ritkán került a sor szuronyra, s az összecsapásoknál mindig a lovasság kezdte a támadást, de előbb ezek is karabinnal dolgoztak. A löfegyverek vitték mindig a legnagyobb szerepet s a lovasság karabinnal, nyeregpisztolyokkal és revolverekkel igen jól el volt látva. Ha ütközethez volt remény, rendszeren 50 töltést kapott mindenki; volt eset, hogy 80—100 töltést is kaptunk. A szurony vagy kard használata csak akkor kezdődött, ha a löfegyverek gyilkos tüze alatt már valamelyik fél ingadozni kezdett.

Legpompásabb lovassági csatánk volt *Morgenzánál*, hol a lovasok döntötték el az ütközetet. Máj. 14-én kezdődött cukornád- és kukorica-földek közt, s déltől estig tartott. Este visszavonult az ellenség, de másnapra erősítést kapván, újra kezdte a harcot, hanem délután 4 órakor urai voltunk az egész csatatérnek. A győzelem után három tábornok tartott szemlét felettünk, s dícsérő beszédeket intézve hozzánk, melyekben az tetszett nekünk legjobban, hogy az 1-ső Louziána lovasságot az Egyesült-Államok legjobb katonáinak mondták.

Ez ütközetből egy sajtáságos esemény majdnem babonássá tett.

Midőn a csata után hatod magammal a táborigi szekerek után mentem, egy házba tértünk be, honnan előbb három csapatombeli katona jött ki. A házban egy öreg ember sirt és keservesen panaszkolta, hogy a három katona megrabolta őt, s azt az átkot mondta reájok, hogy a legelső ütközetben mind a hárman veszzenek el.

Éjjel előörsön voltunk, s épen egy hidhoz értünk, midőn a fák mögül lövések fogadtak. A golyók fejünk fölött röpültek el, csupán egy talált, s ez megis halt. Azok egyike volt, kiket az öreg megátkozott. Másnap hajnalban az előörsököt újra megtámadták, s az elesettek közt volt a másik két katona is.

Meg nem állhattam, hogy el ne beszéljem az ezredesnek, kinek fegyvereit gyakran kiigazítottam. A mint az ezredes meghallotta, huszad magammal visszaküldött az öreg emberhez, hogy tudassuk vele, miszerint átka beteljesült.

Itt fogták el a déliek barátomat, *Aisnert* is.

(Folyt. köv.)

Takács Ferenc.

Még egyszer Magyarország méregfájáról.

A „Hazánk s Külföld“ 13-dik számában „Magyarország méregfája“ név alatt ismertetett fa nem az ugynevezett *tiszafa*. Az igazi tiszafa, németül: *Theissholz*, *Tharbaum*, Veszprém-megyében, a sz. gáli határban két különböző ponton található, keletről délnek nyuló hegyoldalokon.

Volt szerencsém meszebről jött erdész és kertész uraknak a hely színén bemutatni ezen fanevet, kik is azon szándékkal látogatták meg vidékünket, hogy ezen ritka fát, különösen Magyarhonban tenyésztés alá szeretnék venni; történtek is kísérletek az ültetésekkel más vidékeken, de eredmény nélkül; csakis egyetlen egy helyet tudok, hol néhány példány még tengődik, pedig a gyöke körül lévő földdel a helyszínén mindjárt egy és kétakós hordókba ültetettek át, az elszállítás idejéig, hogy annál biztosabban és sértetlenül maradjanak a csemetefák, azonban csak a zirci apátságánál lévő szakavatott kertész urnak sikerült néhány példányt megtartani, de ezek is korántsem bírnak oly életteljes örökzöld szinnel és lombokkal, mint nálunk; ott hat év alatt nem nőttek akkorát, mint nálunk egy év alatt. Ezen fa különben is igen lassan nő, és él 4—500 évig.

A *tiszafának* külső kérge sötétbarnás, szennyes-vörös; alatta levő húsos része fehéres, s lila rózsaszint játszik; a héja alatt fehér színe van, belseje pedig sötétbarnás veres.

A mi méregtartalmát illeti, ez csakugyan keskeny, hosszú, zöld s hegyes leveleiben rejlik. Ezt bizonyítja, hogy régibb korban gyógyszerül használták „*Folia (Summitates) Toxicæ*“ név alatt, és még levelének kivonatját is használták „*Extractum foliorum Toxicæ*“ nevezettel. Különösen említve van használata a női bajoknak egy neménél és a veszettségnél.

Ezen fa el kezd márciusban virágozni ápril közepéig; virága halaványsárgás és szennyes piros, alakja igen hasonlít a Szentgyörgy (Georgina?) virágához; gyümölese tojásdadalakú, karmazsinpiros bőrű, belseje húsos és bő mennyiségű nyulós, ragadós nedvet tartalmaz, kellemes édeses ízű; többektől hallottam, hogy gyermekek ettek belőle és semmi bajok sem lett. *Selle* azonban azt állítja, hogy látott esetet, hogy megevése után a gyermek pár óra eltöltével halálos vonaglásban volt, *Ferey* ellenben azt mondja, hogy legfőlebb hasmenést okozott. Annyi bizonyos, hogy azon növényesportokhoz sorozzák a régibb vegyészek és orvosok, melyek csakugyan mérgek.

Az állatokra nézve mily veszélyes? Itt a tapasztalás azt bizonyítja, hogy eset nem adta elő magát, mikép ló evett volna a tiszafa leveleiből, s hogy így elpusztult volna, pedig körünkben már századokon át ismerős ezen fa, és figyelemmel kísérték káros hatását.

Ellenben voltak esetek, hogy a vidékről vásárolt szarvasmarhák, a mint a közös legelőre kihajtottak és a fa zöld, tühegyű leveléből ettek, valamint juhok is mind áldozatul estek; de mi több, nálunk igen gyakori eset az, hogy fiatal hajtásai a házakhoz hozatnak, és ha ezek elhullott leveleit a házi szárnyas állatok megették, mind rakásra döglettek, minek már magam is voltamszementanuja. Az emberre nézve mily hatása van? nem mondhatom, 1-ször azért, mert nincs rá eset és még csak hírben sem maradt fen, hogy valaha körünkben ember áldozatul esett volna e fa méregtartalmának, holott már magam is 16 év folytán figyelemmel kísérem e fát, s 2-szor, mert ismerem családotkat, hol csutorát készítenek s használnak fájából, és mindekkorig káros hatását nem tanusította; tudok többeket, kik mint kedves pipaszárat használgják, és azoktól sem hallottam semmi panaszt, hogy valami különös érzéstől lennének meglepve.

Az 1862-dik év folytán értesítettek, hogy az országos erdészeti elnök, Eszterházy herceg, gróf Pálffy urak és mások is határunkon meg fognak jelenni, az erdőben egy keveset körül nézni, és tudomásul vettem azt is, hogy ohajtják e nevezetes és ritka fát a hely színén megnézni. Nékem jutott a szerencse ez urakkal a hely színére kimennem, hol más urak és erdőtisztek is számosan jelentek meg, de a fát egyik sem ismerte fel, bár irás után mindegyik tudta formáját és nevét. A tiszafa igen hasonlít az ugynevezett gyalogfenyőhöz.

Fájdalom, hogy kevés kiméletet tanusítunk e ritka fa iránt, pedig alig hiszem, hogy az országban csak három helyen is tenyésznek, kivéve Erdélyországot, hol néhány szép példányt volt szerencsém látni, olyat, melyről nálunk fogalom sincs; de ennek fő oka az, hogy későn-korán pusztítottatik és vagdaltatik; télen azért, mivel mindig zöld és a szemnek kedves, minden mulatórtnet ezzel szoknak feldiszíteni; másrészt botoknak, ostornyelnek, pipaszáruknak vagdalják le; nyáron pedig csupán azon ellenszemből pusztítják a marhákat őrző eselédek, mert veszélyes és mérges az állatokra nézve, pedig még nem történt,

hogy a helyben bármely fölnevekedett állat evett volna e fa leveléből.

Ha netán ezen fának szorosabb megvizsgálása szőnyegre kerülne, igen szívesen szolgállok néhány

természeti darabbal, úgy levelével, valamint ágai-
val, s annak idejében érett gyümölcsével is. *)

Pados János.

Egy hét története.

— April 9. —

(VK.) Más években a böjti idény a *zené* volt, de most a fuvolyás musának háttérbe kellett szorulni a *politika* előtt. Ez volt az uralkodó csillagzat, mely annyi ború után teljes fényben jelent meg, országos hajnalhasadást idézett elő, s a termékenyítő sugarak oly bőségét árasztá szerteszté, hogy csakhamar a reménység viritó színét ölték föl hegyek és völgyek, melyek oly sokáig csak bús panaszkotól és mély fohászkotól viszhangoztak.

Midőn a képviselőház — e négyszáz fejű test — több éber szemmel, mint a mennyi Argusznak, s több kézzel, mint a mennyi Briareusnak volt, egy hónapon át nagyszerű felhatalmazást adott a magyar kormánynak, eldönté a közözügyi javaslatot, az ujoncozási törvényt, sőt neki látott a horvát kérdés zilált csomójának is: kiáltörődött volna a hegedük, zongorák és fuvolák édes röpke hangjaival? A szellem fényüzése háttérbe szorult, midőn az ország szükségeiről volt szó. E szükségek „kiáltottak,” s egyelőre elnyomták a zene bűvös hangfolyamát. De most, midőn a nagy kérdések egyelőre rendezve vannak, s a képviselőház maga is jelen ülésfolyamának utósó hetét éli: a múzsa is előállt, s követeli jogát, melyet égi származásából nyert, a szívek hódítására.

A hanyatló idényt két nevezetes jelenség eleveníté meg.

Egy új termék és egy régi ember vette igénybe figyelmünket.

Amaz *Erkel Ferenc* „Dózsa György“-e, ez *Sivori Kamill*, a génuai hegedü virtuóz, Paganini tanítványa és művészetének örököse.

Társaságokban mindig az idegen vendégé szokott lenni az elsőség, de az irodalomban a nemes önzésnek — valahányszor csak alkalmunk akad rá — feláldozzuk az ily szertartásos illemt.

Sivori ügyis csak egy röpke tünemény, ki egy csomó csodálatos hangvirággal elkápráztatja szemünket, hegedűje néhány óráig zeng-bong fülünkben, melyet Börne csak „a szív antichambre“-jének nevezett, aztán eltűnik, s egész művészetéből nem marad egyéb benyomásunk, mint egy puszta név, melyet idő múltán elfeledünk. De az *Erkel*

Ferenc új dalműve megmarad a színpadon, s gyönyöre és dísze leend nagyon sokáig a nemzeti színháznak.

Meg vagyunk róla győződve, hogy a szombati első előadás után a közönség nagy részének és a zeneítészeknek véleményében meghasonlás volt. A hallgatók nem találták meg e műben ama kidomborodó, s már megszokott erős magyar dallamokat, melyek a „Hunyadi Lászlót“ és „Bánk-bánt“ egyszerre oly népszerűvé tették, s nem is vittek haza magukkal egy csomó áriát, minő a Cilley halála fölött elzúgott karének, vagy a Peturbán gyújtó bordala volt; de a kik figyelmesen hallgatták az egész dalmű alkotását, annál jobban elismerék, hogy Erkel most nem kiemelkedő részleteket adott csupán, hanem oly műegészlet, melyben szöveg és zene összeolvadnak, s a drámai élet igazságával hatnak reánk.

Nem egyedül dallamok költője áll most előttünk, hanem indulatok, szenvedélyek és nagy helyzetek zenefestője. S mennyi különféle szín van e jellemeben, a szenvedélytől zaklatott Dózsa Györgytől kezdve a gyöngéd, szűzies, mély érzelmetű Rózsáig, ki a kis székely falu elvesztett jávorfája után sir, és mert ez a jávorfa örökre oda lett, a tördőfés sem fáj neki. A dölyfös Zápolya, a lovagias Bornemisza, a büszke delnő: Csáki Lóra, az erős székely paraszt: Barna, és a haza gyászát érző hegedős: mennyi különféle alak s valamennyi jól színezve a zene és ének hangjai által!

Meg kell jegyeznünk mindenekelőtt, hogy a szöveg választása igen szerencsés volt. Szigligeti a Jókai Mór drámájából kölcsönözte az egész cselekvényt s minden alakot, s e költőileg feldolgozott anyagot egy dalmű szűkebb kerete szerint igen jól idomította át. Egyetlen magyar dalműnek sincs ily költői szövege, s azért nem is sajnáltuk soha inkább, mint most, hogy a szereplők nagy része

*) Szerkesztőségünk igen szívesen fogadná ezeknek beküldését, annál inkább, mert szeretnők azokat a helyben székelő természettudományi társulatnak is bemutatni s az illető darabokat aztán muzeumunk természeti osztályába juttatni.

nem tudja kereken, érthetőleg kiejteni a magyar szavakat.

Erkel alkotásának legkitünőbb oldalát a hangszerelés sokszínű szépsége képezi. Nem a megszórt tarka styl ez, mely teli van obligát helyekkel és szakgatott átmenetekkel. Mindenütt képzelmes combinációk, a művészet által természetessé téve, s mindenütt megfelelők a jellemek és helyzeteknek. Ilyenek nagyobbára az énekrészek is, s miután az egésznek értékét főleg a mű teljes összefüggése és logikai kidolgozása képezi, egyes kiválóbb pontokat csak azért emelünk ki, mivel ez szokásban van. Leginkább megkapta figyelmünket az első felvonásban: a bevonulás magyaros zenéje, a király üdvözlése, Dózsa ihletett fohásza, a főurak gúnydala, Rózsa (Pauliné asszony) emlékeztető éneke, mely csupa lágyság, fájdalom, szerelmi panasz, Barna balladája, melyben az elhagyott falu gyászos történeteit mondja el, s a nagy imakar; a második felvonásban: a hegedűs első elégiája, a harmadikban a néplázadás erőteljes kara, a negyedikben az összeesküdt pórok sötétes színezetű vocal éneke, s végül az angyalok kara. Ezekben a magyar rythmusok nem pattognak úgy, mint a régi bokázó palotásokban, hanem a jellemzés igényeihez képest hajlékonyabbakká vannak téve. Épen ezért „Dózsa György“ a dalamok formáiban is jóval gazdagabb, mint a messter előbbi művei.

Az előadás nem volt hibáktól ment, a Dózsának (Ellinger) kevésbé cifrának, de vitézibb alaknak kellene lennie, gyújtóbb szenvedélylyel. Remélhető azonban, hogy az ismétlések kifogják si-

mitni az első előadás hibáit; valamint az is remélhető, hogy jövőre e dalmű nem veend igénybe ötödfél órai ülést, mely a figyelmet nagyon kifárasztja.

A kiállítás, jelemezek, csoportok, diszitivények mind pompásak és ujak. Különösen sikerültek a Lehmann által gyönyörűn festett látképek Dózsa börtönében: a székely táj verőfényben és gyászban, a kereszteshad leveretése, a tüzes trón, a jövő egy látványa a fölszabadított néppel, s végül „Dózsa apotheosis“, a mint a kék égbe emelkedik, angyalok közt, bűvös világításban.

A „misera plebs contribuens“ hősnének és vértanujának a költészet igazságot szolgáltatott. Mint Illés prófétát égbe ragadá a tüzes szekér: úgy emelkedett e szerencsétlen magyar népvezér is tüzes trónjáról a költők égébe. Petőfi, b. Eötvös és Jókai után most Erkel Ferenc nyújtott neki egy koszorút, olyat, mely sokáig fényes marad.

Azonban nekünk is kell még egy szerény tárcairói koszorút nyujtanunk *Sivori*-nak, ki a múlt vasárnap bucsúzott el a pesti közönségtől a redout kis termében. A régi virtuózság e csaknem utolsó portyázó vitéze egész ördöngösségeket művel a hegedűn, s gyakran annak épen csak egy húrján. Vonójával csaknem énekli a Bellini dallamait, a „Velencei karneval“-ban pedig csicsereg, mint egy jókedvű madár. Technikája bámulatra ragad, s néha egyes olasz dallamok meleg előadásával szívünket is elbájolja. Nincs az a nehézség, mely neki könnyű ne lenne, s egy hallgató nem ok nélkül kereste a háta mögött Tartini „ördögét.“

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

—v— (A leghosszabb országgyűlési beszéd.) A mi magyar országgyűlésünkön is hallottunk már néhány hosszú beszédet, s nem mindennapi volt *Deák Ferenc* legutóbbi szónoklata sem, mely másfél óráig tartott; azonban az amerikaiak még e tekintetben is tultesznek rajtunk. Tudnivaló, hogy az amerikai gyarmatok viszonyai sok tekintetben igen sajátságosak, s azokhoz hasonló Európában hiában keresnénk. Hat-hét óráig tartó parlamenti beszédek ott nem tartoznak a ritkaságok közé, de hogy valaki tizenhét óráig, s az utána következő hét óráig beszéljen, mint ez Vancouver-sziget törvényhozó gyűlésében történt, olyat még a világ aligha hallott. Az eset következő: Mintegy 14 hóval ezelőtt Vancouver-sziget gyarmati kormánya, — mely sziget észak-nyugati Amerika mellett, brit Columbia szomszédságában fekszik,

s ehhez tartozik, — adóhátralék miatt jelentékeny mennyiségű földeket zár alá vett, s hivatalos lapjában közzétette, hogy e földeket tulajdonosaik csak úgy kapják vissza, ha a zár alá vételtől számított tizenkét hó alatt a hátralékos adókat befizetik. Azonban néhány nappal a határidő letelte előtt híre terjedt, hogy a kormány összeesküvést koholt, s a törvényhozó-gyűlés többségével abban állapodott meg, hogy ez utóbbi egy indítványt fogadna el, mely által a kormány felhatalmaztatnék, az említett kikötést a földek visszaadása iránt, érvénytelennek nyilvánítani, az adóhátralékot el nem fogadni, s a lezárt földeket megtartani. Azon napon, melyen a tizenkét havi határidő lejárt, volt az említett kormányi indítvány teendő, és a gyűlés által elfogadandó. Két férfiú, Amos de Comos és Mac Clure Leonárd, összebeszél,

hogy a tervet meghiúsítják. Az ülés pontban déli 12 órakor nyitott meg, s az összebeszéléshez képest Mac Clure azonnal beszédhez fogott, és beszélt másnap reggel 5 óráig, tehát teljes 17 óráig minden megszakítás nélkül, bár megvesztegetett ellenei minden módot felhasználtak kifárasztására, hogy így a szótól elálljon. Midőn karjait az asztalra akarta támasztani, azt kiabálták feléje, hogy az nincs rendén, s megakadályozták abban; egy izben lábát székére akarta tenni, de ezt sem engedték meg neki; sőt még azt sem nézték el, hogy kezét valamire támaszthassa, hanem egészen szabadon állva kellett beszélnie. Az összeesküdtek egyszer-másszor kimentek a teremből egy kissé felüdülni, míg a beszélő még egy pohár vizet sem ihatott. Végre hajnali szürkületkor, öt óra tájban, teljesen kimerülve összerogyott. Azonban rögtön fölkelte társa, Amos de Comos, és beszélt hét óra hosszat, míg t. i. az óra déli tizenkettőt nem ütött. Dühöngő ellenfelei kiabáltak, zajongtak, ordítottak, de mind hiában! a beszélőt ki nem vehették sodrából. E közben Mac Clure kissé felüdült, s midőn 12 órakor a gyűlés ülésői 1866-évre bezárattak, a két derék szónok kezét szorított; ekkép sikerült nekik a komplotot meghiúsítani.

—v— (A szavak száma, mint a műveltség mérlege.) Müller Miksa a híres nyelvész Londonban felolvasást tartott, a melyben felhozta, hogy egy angol vidéki pap öt biztosította, hogy egyház-községe munkásai nem bírnak több mint 300 szóval nyelvükön. Egy jó nevelésben részesült személy társalgás közben 3000 vagy 4000 szót használ. Azok, kik tisztán gondolkoznak, logikailag következtetnek és ügyelettel választják eszméik kifejezéseit, sokkal nagyobb készlettel rendelkeznek, és az ékesbeszédű szónokok 10,000 szót is alkalmaznak szavallataikban. Shakespeare, ki valamennyi író közül leggazdagabb a változatos kifejezésekben, munkáiban 15,000 szót bir felmutatni, míg az ótestamentom csak 5642 különböző szóból van összealkotva. — Megemlíthetjük itt még azt is, hogy a magyar nyelv szókban oly gazdag, mint a legműveltebb nyelvek, sőt annyiban tán gazdagabb, hogy új fogalmakra nem idegen gyökökből képez szavakat. Magyar szavaink kincsesebb tára az Akadémia nagy szótára. Nyelvünk gazdagságát az is mutatja, hogy például csak a „verés“ fogalmát ötven-hatvan féle szóval vagyunk képesek kifejezni s hogy magyar közmondásainkból már eddig is 20,000-nél többet gyűjtöttek össze.

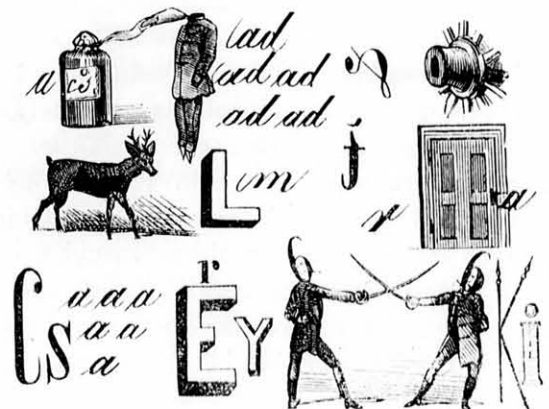
(M. A.) (Egy nem rég fölfedezett afrikai tájék.)

Egyike a legtevékenyebb buvárok- és vadászoknak Dél-Afrika nyugati részében, a fáradhatlan *Green Frigyes*, miután keresztülutazott Ovanpo környékén, hosszas fáradalmak között végre elérte a *Cunéne* folyót, a mely egy még eddig ismeretlen pusztaságnak közepében terül el. Gyönyörű képét adja utazónk e tájnak. Azon állatok közül, a melyeket ő itt látott, egész elragadtatással festi le a zsiráfok, antilopok, zebrák és nyargáknak nagy számú csoportjait. Általában a dél-afrikai gyarmatok a legnagyobb érdekekkel kísérik e fölfedezéseket, melyek míg a tudományt új részletekkel gazdagítják, a polgárisodás és kereskedelemnek is hasznos szolgálatokat tesznek.

— (A fényképészek Ausztriában mennyi ezüstöt fogyasztanak,) arról Moil fényképészeti szaklapjában azt mondja, hogy a fényképirók számát Ausztriában 3000-re téve, kik részint kenyérkeresetből, részint műkedvelésből üzik ez iparágat, s föltéve, hogy ezek mindegyike fejenként egy év alatt 1 font salétromsavas ezüstöt használ fel, ez 3000 font vagy 30 mázsa, vagyis 2000 font tiszta ezüst, mely a mostani árfolyam szerint felszámítva, 132,000 ft értéket képvisel.

— (Óriási ágyuk.) Franciaország Ruell városában a párisi kiállításra szánt két vas ágyu a világ legnagyobb ágyuja, a mennyiben az amerikai szörnyágyukat is tetemesen fölülmulják. Ezek mindegyike legalább is 72,000 vámfontot nyom és egynek szállítására az orleansi pályafőhöz 36 ló szükségeltetik. Az öntés, melyen válogatott közönség volt jelen, egészben 4 $\frac{1}{2}$ percet vett igénybe és teljesen sikerült. Tíz olvasztókemence szolgáltatva hozzá a szükséges ércet.

Képtalány

(Megfejtése a 16-dik számban lesz.)

— A 12-dik szám képtalányának értelme ez: „Verbéna.“

* (A magyar írók segélyegylets javára) husvét hétfőjén a magyar akadémia palotájának dístermében érdekes hangversenyt rendeznek, melyben mint műkedvelő Reitter Mari k. a. s a művészvilágból: Jókainé asszony, Carina Anna és Szuk Róza kisasszonyok, Huber Károly, Szuk Lipót és Dubez Péter működnek közre. Frankenburg pedig humorisztikus fölolvasást tart. Ez alkalomra Szigligeti egy életképet írt, „Egy író balsorsa“ cím alatt, s ezt Felekine, Szigligeti Anna, Szigeti, Feleki, Szerdahelyi és Réthy adják elő. Helyek ára: körsek a földszinten 3 frt számozott szék 2 ft, bemeneti jegy 1 ft; számozott szék a karzaton 2 frt, a belépti jegy a karzatra 60 kr. Jegyek a műtársoknál kaphatók.

* (A gödöllői kastélyt) még a nyáron fejedelmi lakásul alakítják át. Az udvari építőmesterek, kárpitosok stb. már megtekinték a szükséges átalakítások végett. Gödöllő így Pest Schönbrunnja lesz, s a főváros vidéke egy érdekes kirándulási helylyel szaporodik.

* (Kegyedományok.) Ő Felsége a kecakeméti inségesek részére 1000 frot, az általános evang. segélyző egyletnek 500 frot, Haschendorf községnek 400 frot, a teplici (Trencsénben) izraelita községnek pedig imaházuk felépítésére 400 frot adományozott.

* (Becses okmányok) Thali Kálmán engedélyt kapott a pénzügyminisztertől a budai kamarai levéltár megtekintésére s ott nevezetes okmányoknak jutott nyomába. Ott van a felosztott kassai és szepesi kamarák még rendezetlen levéltárában Bercsényi összes levelezése, Bottyán számos levele; ott az ungvári iratok között Rákócy leveleinek azon része, mely a gr. Erdődy István birtokában levőt kiegészíti s egyéb más becses okmány-halmaz.

* (Csiszvárné Ő Felsége) bizalmasan azon akaratát tudatta a magyar hölgyekkel, hogy királynéva koronázatása alkalmával óhajtaná, hogy tekintve az ország anyagi helyzetét, mentül nagyobb egyszerűségben jelenjenek meg.

* (Fiume királyi biztosul) Csah udvari tanácsos van kijelölve. Smajcs ur napjai tobat megszámlálvák.

* (Tisza Lajos,) mint Biharmegye főispánja, képviselői állásáról lemondván, 2000 frtnyi alapítványt tett jogi pályára készülő ifjak számára.

* (Pestmegye három alispánjának jelöltjei:) Beöthy Lajos, Földváry Gábor és Szilassy István.

* (Azon jelszói igazgatást,) kik muszáj törekvésokről voltak vádolva, a királyi ügyek igazgatója Kossalko ur szabadon bocsátotta.

* (Párisi konzulátus állítanak Pesten,) mint azt egy francia lap, a „Le France“ írja. Pesten még mit sem tudnak erről.

Irodalom.

— (Emlék Gárdai lelkészről sőt lelkész iróiról) küldötték be szerkesztésünkhöz. Ezek:

1. Egyik legújabbabb kiadású Tisza Lajosról „Beszélyes“ (két kötet árak 2 ft. 80 kr.) és ugyancsak tőle „Művészet“ (1. kötet, 1 ft.) Tolnay mindennek előtt s népszerűbb marit tárgyakt, a sokat hánykészedéssel hűszelva le, költészetet helyes beszéddel is írta.

2. „Petőfi Sándor eddig utalt albeszél költeményei“ acélnyomatú címképpel, aranyvágással s pompás díszkötésben, melynek felső lapján arany nyomásban Petőfinak térdelő alakja látszik, midőn a dicsőség nemtője őt megkoszorúzza. E kötet díszes kiállításra s nagyon ismert Heine-féle ilyes kiállításokat túlhaladja, s ára a Heine-féleknek alig fele, t. i. csak 2 ft. 80 kr.

3. „Magyarországi népszokások“, összegejté Résh Ensel Sándor. (A vaskos kötet ára 1 ft. 80 kr.) E gyűjtemény az ország különböző tájainak kereszteselől, lakadalmi, fonókat, farsangi, ünnepi, temetési stb. szokásait írja le.

4. „Történelmi csarnok“, érdekes és tanulságos élet-, kor- és jellemrajzok gyűjteménye; szerkeszté Hanthó Lajos. Igen hasznos olvasmány, kivált az érettebb ifjuság számára; ára 1 ft. 60 kr.

5. — „A hazai fengő eljárásra vonatkozó szabály-rendelet.“ Hiteles adatok nyomán összeállította Résh Ensel Sándor. Ügyvédek és törvényszéki, valamint rendőrségi tisztviselők számára. Ára 80 kr.

— („A magyar jalkötöny költésze.“) A nép számára írta Bedő Lajos. Ára 20 kr. Hogy a nép körében csakugyan elterjedjen a jóra való könyvecske, terjesztését kivált az országgyűlési képviselő uraknak ajánlhatjuk.

— (Rész Már kiadásában) egyik legavatottabb történetbuvárunktól, Salamon Ferentől megint igen érdekes mű jelent meg „Két diploma a tizenharmadik századból“ címmel. A terjedelmes, igen számos régi magyar okmánynyal ellátott kötet ára 2 ft. Kitűnik Salamon ezen könyvéből, hogy Magyarország a Habsburgok alatt is hosszú ideig volt saját diplomatája. Itt Bethlen Gábor részéről Toldalagi Mihály és Eszterházy Miklós nádor részéről Tassy Gáspár diplomaták magyarul szerkesztett diplomatiai naplót venni az olvasó, melyek mint nyelvtörténeti emlékek is érdekesek.

— (Shakespeare összes munkáinak 8-dik kötete.) Tomory Anasztás ur költségen a Kéfaludy-társaság által kiadva, most jelent meg. E kötetben két mű van, t. i. „Hamlet“, fordította Arany János és „Felsült szerelmesek“, fordította Rákócy Jenő. — Shakespeare ezen összes műveinek egy-egy kötete 1 ft. s a világ ezen legnagyobb költőjének szabatos magyar fordításban megjelent műveit már csak azért is ajánljuk olvasóinknak, mert mire az utolsó kötet megjelenik, addig az elsőek valószínűleg el fognak fogyni.

— (Beküldött szerkesztésünkhöz.) „Engeszer Károly költeményei.“ Egy kötet, nyomtatta id. Poldini Ede.

Szerkesztői üzenetek.

— Szathmárra: H. Zs-nak. Hogy a r. katolikus vallás gátló s tudomány fejlődését csak csatlakozó akadály s nem elhárító; hogy azonban számos tekintélyes alkotás sajnosan tévedtek, az kétségteljesen bizony. Polemikus cikkének annál kevésbé adhatunk ért, mert annak 1-ór sincs alapja, 2-ór mert világszerűen kitűnik belőle, hogy ön lapunkat nem olvassa rendszeresen, melynek m. évi 89-dik számában Galileiről tüzetesebb közlemény jelent meg. Végül megjegyezzük, hogy egyéb hitfelekezeti munkatársaink közt római katolikusok egyháznak legkitűnőbb tudomány papjai közül számosakat vagyunk szerkesztések tisztelhetni, kik e lapok hasábjain természetesen nem hitfelekezeti kérdésekkel foglalkoznak, melyekbe becsatlakozni nem tartjuk földadatunknak.

— Pusztai-Kándóttára: J. J. Magán levél válaszával a kérdésre.

— Pósta: S. A-nak. E tárgyról már adunk lapunkban közleményt. Rövidebb cikkecskéket jobban szeretnénk.

— Keszthelyre: B. D-nak. A mint ér nyílik számára, reá kerül a sor. A rajok és a hosszúak melléklandó cikkek szives fogadásban részesülnek.

— Pósta: B. G-nak. A megkezdett rokonárgya cikk egyelőre hátréba szorított.

— Keszthelyre: T. I-nak. Köszönettel vesszük. Szives bungsalmat s „Heti Posta“ra is kiterjesztani körjünk.

— Keszthelyre: Sz. E. L-nak. Köszük, sziveskedjék a „Budapesti Szemle“ legutóbbi füzetében Erdélyi „Pályák és pálmák“ című nagybecsű cikkét olvasni s válaszukat az-igájának az abban kifejtett nézetek.

— Keszthelyre: F. K-nak. Tetszetünk. Várjuk.

— Sárospatakra: „1890. április 16. Pósta“ Kés példányban kaptuk, holott egy is sok.

— Szathmárra: K. J. A. „Heti Posta“ cikk-átmátróljában

a párisi titláthoz írtatói jegyzés válaszal a kérdésre. Szives jóhallgatást kérszónet.

— *Pestis*: Accal Bárdornak. Igen jól van. Amast csak tessék tanulmányozni.

— *Dobozis*: D. L.-nak. Igenis beküldötte, s tettünk is róla említést. A most küldöttet mielőbb közzé tesszük, de ama másik kérdés fejtegetése ezen vegyesközönségű lapban nem volna helyén.

— *Arany-Maróczra*: T. N. Az emelkedett hazafias érzelmek s az egészen előbbi melegség méltánylatot érdemel; kifogásunk van azonban a mű svult formája ellen. Egyébiránt időszérúnak sem tartanók azt most küszölni. Ne szakgassuk föl a sebeket, kivált a gyermek s övegyeit.

— *Megyasóra*: Z. G.-nak. Köszönettel vettük s a „Heti Posta”-ba írtattuk mindkettőt. Ohajtásának ezuttal nem feleltünk meg.

— *Bukaresztis*: K. F.-nek. Itt volt. Örömmel üdvözöljük önt mindig. Ha van Pesten a bukaresti magyar iparos ifjak

egyletének bizományosa, kérnök öt alkalmilag szerkesztőségünkhez utasítani.

— *Oladra*: M. J.-nek. Ohajtása szeriut tettünk.

— *Derecskésre*: K. N. B.-nek. Nagyon hoassan az számunkra; különben efféllékkal nagyon is el vagyunk halmozva.

— *Kassára*: B. L.-nak. Nem adhatók.

A kiadó-hivatal üzenetei.

— *Domahidra*: D. M. A „Hazánk” műmellékleteinek ára nem előfizetők részére 2 ft s csomagolása 30 kr. Egész éves előfizetők azt csupán s 30 kr. csomagolási díj beküldése után ingyen kapják, de csak egy példányt. Új előfizetők kedvezményül a mult évi képekből egy-egy példányt 1 ft s 30 krnyi csomagolási díjért kaphatnak meg. Ezen roppant költséges kiállításn képekből ugyanazon előfizetők több példányt 1 ftjával nem küldhet a kiadóhivatal vesztéség nélkül.

Előfizetési feltételek a

„HAZÁNK S KÜLFÖLD”

1867-diki évfolyamára.

1867-diki minden egész éves előfizetőinket ez évben ismét új és kedves meglepetésben fogjuk részesíteni.

A jelen évben belépő új előfizetőink a lapok által annyira dicsért 1865-diki „Dobozis” és 1866-diki „Ernyi és Frangepán” című képeinket kedvezményből, egyszerre megrendelve 2 ft 30 krért, bármelyiket külön megrendelve 1 ft 30 krért kapják meg, mely összegbe a csomagolási díj és bélyegilleték is belé van számítva.

Előfizetési feltételek:

Egész évre	6 frt. — kr.	Januártól aprilisig 1/4 évre	1 „ 50 „
Januártól júniusig felévre	3 „ — „	Az új műmelléklet csomagolási díja 30 kr.	

Előfizetési felhívás a

„HETI POSTA”

című új politikai hetilapra.

Évnegyedre csak 1 forint!

(Megjelenik minden vasárnap.)

A „Hazánk s Külföld”-nek ezental minden vasárnap megjelenő, politikai tartalmu testvérlapja a „Heti Posta.”

Hazánkra s független és felelős kormány kinevezése óta új korszak virradt, melynek működése, vezetése, anyagi és szellemi jobblétre törekvése iránt minden, bármily osztályu s vagyonu polgárunknak érdekfűdéssel viseltetik s mint magyarnak — kell is viseltetnie. S most, midőn végre a dekadensnek szándékunk eleget tenni, midőn a „Heti Posta”-ban oly lapot ohajtunk közönségünknek, amely rendkívül olcsóságánál fogva mindazok megszerezhetnek, kiknek a jelentékenyebb politikai megővítésével szerezhetnek meg.

Előfizetési feltételek:

April—júniusi 1/4 évre	1 frt.	April—decemberi 3/4 évre	3 frt.
April—septemberi 1/2 évre	2 „		

A „Heti Posta” april elején indul meg s azért az előfizetéseket mielőbb kérjük beküldeni.

Szokoly Viktor,
szerkesztő.

Emich Gusztáv,
magy. akad. nyomdász és kiadó.
(Barátoktere 7. sz.)